

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið  
Skuggasundi 1  
150 Reykjavík

Reykjavík 15. nóvember 2018

**Efni: Umsögn um drög að aðgerðaráætlun í plastmálefnum.**

SORPA bs. fagnar áætlunum ríkisstjórnar Íslands sem birtist í drögum að aðgerðaráætlun í plastmálefnum sem nú er til umsagnar í samráðsgátt Stjórnarráðsins. Er þetta í fyrsta skipti sem áætlun lítur dagsins ljós sem gæti dregið úr magni úrgangs. Áætluninni er skipt upp í mismunandi málefni og eru athugasemdir SORPU við hvern og einn kafla. Almenn ábending er að það er verulegur ljóður á áætluninni að hún styðst hvergi við kannanir, útreikninga eða fræðigreinar – í raun áætlun um aðgerðir sem eingöngu byggir á því að banna eða minnka plast en ekki hvers vegna, hvað á að koma í staðinn eða hvaða afleiðingar mismunandi aðgerðir hafa. Engin af þeim aðgerðum sem lagðar eru til taka á þeim vanda er snýr að samsettum umbúðum, fjölda plasttegunda og ógrynni mismunandi umbúða sem virðist fjölga frá ári til árs. Engin nefnd aðgerð ræðst að rótum vandans þ.e.a.s. neyslu og er það miður. Ekki eru neinar aðgerðir sem t.d tengjast mismunandi álagningu tolla á efni sem ekki er hægt að endurvinna miðað við efni sem hægt er að endurvinna eða bann við innflutningi ákveðinna tegunda umbúða.

## Dregið úr notkun plasts

### Aðgerð 1: Burðarplastpokar

Gert er ráð fyrir að notkun einnota burðarpoka úr plasti verði hætt og lagt til að fólk sé hvatt til að nota fjölnota poka. Ekki er vitnað í neinar skýrslur, kannanir eða fræðigreinar um umfang mengunar vegna höldupoka úr plasti hér á landi sem styður þessa tillögu. Heldur ekki gerð nein tilraun til að meta umhverfisleg, efnahagsleg eða samfélagsleg áhrif slíks banns. Tillagan virðist því eingöngu byggð á tilfinningum en ekki staðreyndum.

Í þessu sambandi er rétt að hafa í huga að gerðar hafa verið nokkrar greiningar á lífsferlisáhrifum mismunandi burðarpoka. Sú nýjasta var unnin á vegum dönsku umhverfisstofnunarinnar<sup>1</sup>. Þar eru borin saman umhverfisáhrif ýmissa umhverfisháttar m.a. áhrif á loftslag, eitrunarhættu, efnaauðgun o.s.frv. Þar má sjá að sá innkaupapoki sem hefur minnst áhrif á umhverfið eru venjulegir höldupokar úr plasti (LPDE). Bómullarpoka framleiddum úr venjulegum bómull þarf að nota 7.100 sinnum til að umhverfisáhrifin jafnist út (þ.e.a.s. í 19,5 ár á hverjum degi ef notaður einu sinni á dag). Margnota innkaupapokar úr PolyPropylen (PP) þarf að nota 52 sinnum, hafi hins vegar LPDE pokinn verið notaður tvisvar þá þarf að nota PP pokann 104 sinnum. Af allri umfjöllun í ofangreindri skýrslu má sjá að það skiptir máli hvaða margnota poki er notaður. Suma innkaupapoka, eins og t.d. úr sterkjum þarf

<sup>1</sup> „Life Cycle Assessment of grocery carrier bags“, Environmental Project no. 1985, February 2018, Ministry of Environment afn Food of Denmark, Environmental Protection Agency (<https://www2.mst.dk/Udgiv/publications/2018/02/978-87-93614-73-4.pdf>)

að nota oftar en líftími þeirra getur nokkurn tímamann orðið. Breska umhverfisstofnunin lét gera ámóta skýrslu fyrir um áratug og eru niðurstöður á svipaðan veg<sup>2</sup>.

Höldupokar úr verslunum eru u.b.b. 0,6% af öllum úrgangi sem urðaður er í Álfnesi (um 0,3% af öllum úrgangi). Því er það nokkuð sérstakt að leggja til slíka aðgerð sem hefur engin áhrif á magn úrgangs. Til viðbótar er rétt að benda á að venjulegur innkaupapoki (höldupoki) er eina plastið sem íbúar kaupa gagngert til að endurnota og nota þá undir úrgang á heimilinu, t.d. annan plastúrgang til endurvinnslu eða almennan úrgang. Sú þörf fyrir plastpoka mun ekkert minnka þó höldupokar verði bannaðir. Það má færa rök fyrir því að plastmengun í umhverfinu sé m.a. til komin vegna þess að plastið er sett laust í ruslatunnur eða gáma. Þegar tunnur og gámar eru tæmdir, í landi þar sem yfirleitt er vindasamt er nánast útilokað annað en að plast og annað létt fjúki út í umhverfið. Sé plastið í pokum er miklu minni hætta á slíkri mengun.

Verði höldupokar bannaðir verður íbúinn því þvingaður til að kaupa aðra poka undir úrganginn og þá órugglega eingöngu til að nota bara einu sinni. Notkun s.k. maíspoka eða sterkjupoka er ekki lausn þar sem þeir eru verri í umhverfislegu tilliti en venjulegir haldapokar og ill skiljanlegt hvaða rök liggja að baki því að skipta út einnota plasti fyrir einnota úr öðru efni.

EKKI er svarað þeirri spurningu hvað þetta bann þýðir fyrir útgjöld íbúa eða samfélagsins. Í greinargerðinni er sú merkilega fullyrðing að „Kostnaður við verkefni eigi ekki við“ – er kostnaður sem lagður er á íbúann þessu óviðkomandi?

Að öllu þessu sögðu verður ekki séð hvers vegna lagt er til þetta bann á höldupokum. Bannið er ekki sjálfbært í neinu tilliti, er að líkindum dýrara fyrir samfélagið, hefur neikvæð umhverfisáhrif og flækir úrgangsmál að óþörfu. Að auki hefur enginn í heiminum sýnt fram á að bann sem þetta ætti að vera í forgangi miðað við vistferilsgreiningu hinna ýmsu aðgerða eða að slíkt bann hafi á einhver áhrif á viðhorf eða hegðan fólks er kemur að innkaupum eða úrgangsmálum.

*Aðgerð 2: Bann við plasthnífapörum, plastdiskum, plaströrum og öðru einnota plasti skv. tillögu ESB.*

SORPA tekur heilshugar undir áætlanir um að banna eða draga verulega úr notkun á þeim tegundum plasts sem taldar eru upp í tillöggunni.

*Aðgerð 3: Rannsókna- og þróunarsjóður fyrir plast.*

Tekið er undir þessa hugmynd.

*Aðgerð 4: Vitundarvakning um ofnotkun einnota plastvara.*

Tekið er undir þessa tillögu. Þessi tillaga er eina tillagan þar sem minnst er á að eitthvað eigi að gera sem byggist á „vísindalegum grunni“. Væri óskandi að allar tillögurnar í þessari áætlun væru byggðar á vísindalegum grunni og sérstaklega á vistferilsgreiningum. Í þessu sambandi er enn og aftur rétt að benda á áróður um notkun „líflastpoka“ og annars plasts af lífrænum uppruna. Þess verður að gæta að lækningin (lífrænt plast) sé ekki verri en sjúkdómurinn (venjulegt plast) eins og því miður blasir við hvað varðar poka úr lífrænum efnum. Að lokum má benda á að 12 milljónir í þetta verkefni er líklega of lítið.

<sup>2</sup> „Life Cycle Assessment of supermarket carrier bags: a review of the bags available in 2006.“ Environment Agency, February 2011, ISBN: 978-1-84911-226-0,

[https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment\\_data/file/291023/scho0711buau-e-e.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/291023/scho0711buau-e-e.pdf)

Aðgerð 5: Viðurkenningar fyrir framúrskarandi plastlausar lausnir.

Góð hugmynd, en líklega mætti bæta við verðlaunafé þ.a. eftir einhverju sé að sækjast.

Aðgerð 6: Græn skref í ríkisrekstri.

Tekið er undir þessa hugmynd.

Aðgerð 7: Aðstoð við neytendur sem mæta með eigin umbúðir undir keypta matvöru.

Rétt er í þessu sambandi að vísa á dönsku skýrsluna um innkaupapoka og mikilvægi þess að nýjar aðferðir við innkaup verði ekki verri en þær sem fyrir eru út frá umhverfissjónarmiðum (lífssferilsgreiningu).

Aðgerð 8: Plastaðgerðaráætlun fyrir landbúnað, iðnað, sjávarútveg og ferðaþjónustu.

Tekið er undir þessa hugmynd.

## Bætt endurvinnsla

Aðgerð 9: Sveitarfélög og rekstraraðilar skylduð til að koma á samræmdri flokkun úrgangs

Þessi áætlun snýst um hvernig eigi að draga úr notkun plasts og bæta endurvinnslu á plasti. Því er nokkuð sérstakt að leggja til aðgerðir sem fara langt út fyrir verkefni nefndarinnar. Hér hlýtur að vera átt við að komið sé upp samræmdri flokkun á plasti. Í þessu sambandi er rétt að benda á að nú þegar er í lögum um meðhöndlun úrgangs nr. 55/2003 í gr. 10 ákvæði um að koma skuli upp „...sérstakri söfnun á úrgangi þar sem það er tæknilega, umhverfislega og efnahagslega gerlegt og viðeigandi til uppfylla nauðsynlega gæðastaðla í viðkomandi endurvinnslugeira.“ Í 11. gr sömu laga er síðan frekara ákvæði „Safna skal úrgangi sérstaklega ef það er nauðsynlegt til að fara að 1. mgr. og til að auðvelda eða bæta endurnýtingu og ef það er tæknilega, umhverfislega og efnahagslega gerlegt. Við sérstaka söfnun, flokkun og aðra meðhöndlun úrgangs skal reynt að forðast að blanda honum saman við annan úrgang eða efnivið sem hefur aðra eiginleika ef það leiðir til þess að úrgangurinn verði ekki endurnýttur.“ Þetta ákvæði er nægjanlegt til að tryggja sérflokkun úrgangs þar sem það á við.

Varað er sterkelega við því að koma upp „ríkiskerfi“ í þessu sambandi – slíkt kerfi á landsvísu gæti aldrei orðið til góðs. Með slíkri tillögu vaknar líka spurning um hvaða mælikvarða á að nota við val á slíkri „ríkisaðferð“.

Aðgerði 10: Álagning úrvinnslugjalds á allt plast

Tekið er undir þessa hugmynd. Í þessu sambandi er þó rétt að benda á að tryggja þarf að úrvinnslugjald geti staðið undir þeirri endurvinnslu eða endurnýtingu sem stefnt er að.

Aðgerði 11: Matseðill grænna lausna – miðlæg upplýsingagjöf og ráðgjöf.

Tekið er undir þessa hugmynd.

Aðgerð 12: Stutt við græna nýsköpun

Tekið er undir þessa hugmynd.

Aðgerð 13: Heildstætt vöktunarkefi plasts í hafi

Tekið er undir þessa hugmynd.

**Aðgerð 14: Bætt skólpheinsun**

Tekið er undir þessa hugmynd.

**Aðgerð 15: Nýting settjarna til að varna plastmengun**

Áður en lagt er í slík kostnaðarsöm verkefni þarf augljóslega að skoða hvort settjarnir hafi yfir höfuð einhver áhrif á magn örplasts sem sleppur í hafið. Að skoða hve mikið af örplasti hefur sest í settjarnir segir ekkert til um virkni þeirra.

**Aðgerð 16: Hreinlætisvörur sem innihalda örplast bannaðar**

Tekið er undir þessa hugmynd en gæta verður að því að nægjanlegt fjármagn sé tryggt svo hægt sé að hafa eftirlit með banninu.

**Aðgerð 17: Hreinsun íslenskra stranda**

Tekið er undir þessa hugmynd en rétt væri þá að stærsti mengunarvaldurinn borgi fyrir hreinsunina. SORPA hefur tekið við því efni sem Blái herinn hefur hreinsað af ströndum og mátti sjá þar að ca. 80-90% af því efni er upprunnið frá útgerðinni. Lítill hluti þessa efnis voru veiðarfæri heldur aðallega tengt kosti, útbúnaði og vélarrúmi skipa. Því er einboðið að útgerðin greiði fyrir þessa hreinsun að öllu leyti.

**Aðgerð 18: Merkingar á staðbundnun veiðarfærum**

Tekið er undir þessa hugmynd en bent á umfjöllun um aðgerð 17.

Engin umfjöllun er í þessum tillögum um mismunandi tegundir plasts eða þá staðreynd að mikið af umbúðum eru samsettar úr plasti og öðrum efnum (t.d. pappír, plasti, málmi). Í nær öllum tilvikum eru þessar samsettum umbúðir óendurvinnanlegar. Eini farvegurinn að lokinni notkun er brennsla (með orkuendurnýtingu) eða urðun. Við hönnun slíkra umbúða er ekki horft til endurnýtingarmöguleika. Þekkt eru dæmi um umbúðir hér á landi sem áður voru eingöngu úr plasti og voru því endurvinnanlegar en eru nú samsettar úr plasti og pappír og engin möguleiki til endurvinnslu. Í annan stað má nefna umbúðir og áhöld úr „plastlíki“ framleiddu úr t.d. sterkjum eða sykurreir. Hins vegar er engin leið fyrir neytandann að sjá neinn mun á þessum umbúðum/áhöldum og úr venjulegu plasti. Þessar umbúðir/áhöld mega hins vegar ekki fara í farveg plastendurvinnslu því þær er ekki hægt að endurvinna. Engin umfjöllun eða tillögur snúa að þessum umbúðum sem þó er full þörf á.

Í allri umræðu um plast gleymist oft að plast er ekkert annað en „frosin“ olía sem má umbreyta í olíu aftur og nota sem eldsneyti – þannig er hringrás efnisins lokað. Lagt er til að lögum og reglum verði breytt þannig að endurnýting plasts hér innanlands verði lögð að jöfnu við endurvinnslu erlendis og að Úrvinnslusjóði verði heimilt að greiða úrvinnslugjald til aðila sem slíka endurnýtingu stunda.

Virðingarfyllst,  
f.h. SORPU bs.

Björn H. Halldórsson  
framkvæmdastjóri